

УДК 330.341.1

Миценко Н. Г.,

talami1412@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0337-8346,

Researcher ID: F-7270-2019,

д.е.н., проф., завідувач кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Мульська О. П.,

oliiochka.mulska@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1666-3971,

ResearcherID: ABA-7203-2020,

д.е.н., с.д., проф. кафедри економіки, Львівський торговельно-економічний університет; старший науковий співробітник ДУ "Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долішнього НАН України", м. Львів

Зайченко В. В.,

zaichenko.v78@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-9523-1220,

д.е.н., доц., завідувач кафедри економіки та підприємництва, Центральноукраїнський національний технічний університет, м. Кропивницький

Лозовий Т. І.,

lozovuyitaras@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8180-3339,

здобувач, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОТЕНЦІАЛУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

Анотація. Посилення глобалізаційних процесів в економіці країни, розвиток ринку капіталу, цифровізація й інтелектуалізація економіки, поширення і дифузія новітніх технологій в усі сфери суспільства стимулюють інноваційний розвиток і сприяють нарощенню інноваційно-технологічного потенціалу як суб'єктів господарювання, так і галузей національної економіки. У фокусі формування нової парадигми розвитку підприємства на засадах інновативності актуалізувалася необхідність розробки новітніх управлінських рішень щодо забезпечення дифузії і трансферу інновацій, економічного поступу підприємництва в Україні. Метою статті є обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні, аргументація управлінських інструментів її імплементації. У дослідженні обґрунтовано засоби державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні, які диференційовані за стратегічними орієнтирами та цільовими результатами регулювання. Запропоновано етапізацію стратегічного планування, алгоритм якої ґрунтується на ідентифікації сучасних наслідків-викликів глобальної конкуренції для економіки країни, визначенні чинників-причин неготовності економіки до конкуренції в умовах стрімкої активізації інноваційного поступу й інформаційної економіки, обґрунтуванні стратегічних пріоритетів технологізації економіки (якісний аспект), обґрунтуванні стратегічних змін кількісного характеру, інституціоналізації стратегічної мети державної політики як критерію контролю її ефективності. Запропонований авторський підхід до побудови стратегічних пріоритетів державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні дозволяє узгодити завдання стратегування політики з сучасними глобалізаційними тенденціями та викликами, а також внутрішніми можливостями підприємств.

Ключові слова: політика, інновації, потенціал, підприємство, орієнтири, управлінський інструментарій, Україна, глобалізація.

Mitsenko N. G.,

talami1412@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-0337-8346,

Researcher ID F-7270-2019,

Doctor of Economics, Professor, Head of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Mulska O. P.,

oliochka.mulska@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-1666-3971,

ResearcherID: ABA-7203-2020,

Doctor of Economics, Senior Researcher, Professor of the Department of Economics, Lviv University of Trade and Economics, Senior Researcher of the Department of Social and Humanitarian Development of the Regions, Dolishniy Institute of Regional Research of the National Academy of Sciences of Ukraine, Lviv

Zaychenko V. V.,

zaichenko.v78@gmail.com; ORCID ID: 0000-0001-9523-1220,

Doctor of Economics, Associate Professor, Head of the Department of Economics and Entrepreneurship, Central Ukrainian National Technical University, Kropyvnytskyi

Lozovyi T. I.,

lozovyitaras@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-8180-3339,

Postgraduate, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

STRATEGIC PRIORITIES OF THE STATE POLICY OF IMPLEMENTATION THE POTENTIAL OF INNOVATIVE DEVELOPMENT OF ENTERPRISES IN UKRAINE

Abstract. *Strengthening of globalization processes in the national economy, development of the capital market, economy's digitalization and intellectualization and dissemination of new technologies in all spheres of society stimulate the development of innovative potential at different levels (international, national, regional, industrial, business units). The focus of the formation of a new paradigm of entrepreneurship development based on innovation actualized the need to develop managerial decisions on the diffusion of innovations and technologies into the organizational and economic system for ensuring the sustainable progress of units. The purpose of the article is to substantiate the strategic priorities of the state policy of implementation the potential of innovative development of enterprises in Ukraine, to argue the managerial tools for its implementation. The study substantiates the measures of state policy of implementation the potential of innovative development of units in Ukraine, which are differentiated by strategic guidelines and targets and results of regulation. The phasing of strategic planning, which is based on the identification of modern consequences-challenges of global competition for the country's economy, the definition and factors-reasons for the unpreparedness of the economy for competition in the conditions of rapid intensification of innovative advancement and the information economy, justification and strategic priorities of technologization of the economy (qualitative aspect); strategic changes of a quantitative nature; institutionalization and strategic goal of public policy as a criterion for controlling its effectiveness. The proposed author's approach to building strategic priorities of the state policy of implementation the potential of innovative development of enterprises in Ukraine allows us to coordinate the tasks of policy strategy with modern globalization trends and challenges, as well as internal capabilities.*

Keywords: innovation, potential, enterprise, guidelines, managerial tools, Ukraine, globalization.

JEL Classification: O31, O32, O38

DOI: <https://doi.org/10.36477/2522-1205-2022-69-03>

Постановка проблеми. Посилення глобалізаційних процесів в економіці країни, розвиток ринку капіталу, цифровізація та інтелектуалізація економіки, поширення і дифузія новітніх технологій в усі сфери суспільства стимулюють інноваційний розвиток і нарощення технологічного потенціалу на різних рівнях – від суб'єктів господарювання до країни загалом. Економічне зростання і підвищення рівня якості життя населення безпосередньо визначаються рівнем конкурентоспроможності національної економіки, інноваційного розвитку територій й усіх суб'єктів господарювання. У фокусі формування нової парадигми розвитку підприємництва на засадах інновативності та смарт-спеціалізації актуалізувалася необхідність імплементації новітніх

технологій та інновацій, а також розробки управлінських рішень щодо їхньої дифузії у організаційно-економічну систему забезпечення сталого поступу суб'єктів господарювання. Нарощення інноваційного потенціалу та зміцнення інноваційно-технологічних конкурентних переваг підприємств в Україні вимагає розуміння каузальних зв'язків державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку організацій із управлінськими інструментами забезпечення економічного зростання, безпеки та прогресу.

Державна політика реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні об'єктивно та закономірно орієнтується на створення таких умов, за яких провідна частка валового

національного продукту за ціновими характеристиками, якістю та іншими споживчими параметрами переважає прямих та опосередкованих конкурентів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках збуту продукції (надання послуг). При цьому ставка робиться не на природні, спекулятивні чи кон'юнктурні аспекти, а на досягнення відповідних переваг шляхом генерації, розробки, апробації і використання інновацій. Такий процес є ефективним при застосуванні сучасних інновацій під час розроблення продукції, її виробництва, у технологічних бізнес-процесах, формуванні маркетингової політики та реалізації програм конкурентної боротьби тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми формування інноваційного потенціалу економіки країни, регіонів і підприємств, у т.ч. за різними структурно-функціональними параметрами, не є новими для наукового дискурсу. Інноваційний потенціал як джерела, можливості, засоби створення умов для оптимізації внеску науки і техніки в економічний розвиток за рахунок впровадження ринкових принципів у цю сферу та її реструктуризації аргументовано в наукових працях П. Куцика [1], Т. Васильціва [2; 3; 4], В. Марченка [8]. На думку С. Давимуки, інноваційний потенціал є поєднанням умов і сукупності кадрових, науково-дослідних, матеріально-технічних, фінансових, інформаційних ресурсів, які тісно взаємопов'язані між собою, використовуються для інноваційної діяльності суб'єктів господарювання і забезпечують на основі цього конкурентні переваги [5]. Окрема когорта науковців розглядає інноваційний потенціал через готовність економічної системи (підприємств галузі, регіону) здійснювати ефективну інноваційну діяльність [9; 11; 13].

Стратегічні пріоритети й науково-практичні аспекти активізації технологічної діяльності та забезпечення інноваційної конкурентоспроможності національної економіки актуалізуються в працях О. Амоші, В. Гейця, Р. Лупака, Л. Олійника [10], В. Семиноженка, Л. Федулової [13], В. Смесова [12]. Варто відокремити наукові погляди молодих науковців Львівської школи регіоналістики, на переконання яких інноваційний потенціал регіону (як сукупність суб'єктів господарювання) – це сукупність можливостей, ресурсів та організаційних здібностей, які забезпечують створення та впровадження інновацій з метою досягнення сталого розвитку регіону та країни загалом. При цьому важливим аспектом нарощення інноваційного потенціалу є інституційна спроможність країни здійснювати стимулювання і підтримку розвитку інноваційних процесів [6, с. 9]. Однак в умовах ринкових турбулентностей та соціально-економічної нестабільності особливої уваги потребують дослідження інноваційного потенціалу підприємств, а відтак актуалізується розробка політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємництва в Україні.

Постановка завдання. Метою статті є обґрунтування стратегічних пріоритетів державної політики реалізації потенціалу інноваційного

розвитку підприємств в Україні, аргументація управлінських інструментів її імплементації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Під час формування й імплементації державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні детермінується необхідність врахування чинників і умов макроекономічного та зовнішньоекономічного середовища країни, які слугують істотними (у т.ч. критичними) бар'єрами та водночас можливостями для інноваційного розвитку суб'єктів господарювання. Відтак прийняття і реалізація програм розвитку інноваційної сфери, а також надання підтримки інноваційній діяльності підприємств в окремих галузях чи секторах економіки, видах економічної діяльності, на певних територіях не мали успіху. Причинами були як відсутність стратегічних орієнтирів інноваційного розвитку, постійного коригування стратегій, запровадження механізмів та інструментів державного регулювання відповідно до поточного стану розвитку економіки, так і неготовність підприємств реалізувати програми впровадження технологічних інновацій.

Зміцнення інноваційної конкурентоспроможності та подальший технологічний поступ – процес, який одночасно потребує й стимулювання попиту на інноваційну та високотехнологічну продукцію. Тому орієнтиром держави одночасно має стати й розвиток цифрової економіки, е-урядування та інформаційного суспільства. Саме за таких умов зростатиме попит на інноваційні товари (послуги), виникне необхідність посилення співпраці суб'єктів реального сектору з представниками сфери R&D.

Важливими засадами державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємництва в Україні є стимулювання активізації інноваційних процесів на всіх рівнях управління і на всіх стадіях інноваційного процесу, оскільки неможливо імплементувати передові технології на кінцевій стадії виробничого чи технологічного процесів (створення промислового зразка). Розуміння кінцевої технологічної інновації має бути визначеним, починаючи з етапу генерації ідеї, проведення наукових досліджень та розробок тощо. З іншого боку, неможливо забезпечити високий рівень інноваційної конкурентоспроможності економіки без зміцнення її ключових параметрів на мікрорівні (окремих підприємств та їх об'єднань, етапів технологічного процесу, продукції). Відтак важливими принципами державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні мають стати системність і комплексність, різнорівневість і стратегічний характер регулювання означених процесів. В Україні відсутня стратегія інноваційно-технологічного розвитку економіки та не реалізуються програми підтримки технологічної діяльності в базових галузях економіки, у підприємницькому секторі. Ефективність реалізації стратегічних орієнтирів державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні корелює з ендегенними й екзогенними бар'єрами. До ендегенних

бар'єрів в основному належать підприємства-монополісти (зокрема, у сфері природних монополій: енергоресурси, сировина, послуги транспорту, пошти та зв'язку), які не зацікавлені у впровадженні інновацій, оскільки й без цього мають ринки збуту продукції та не відчувають конкуренції від більш технологічних підприємств. До зовнішніх належать безпосередні конкуренти, зокрема імпортери, які в ситуації високої імпортозалежності зацікавлені у просуванні на внутрішній ринок примітивної продукції з низьким рівнем інноваційності.

Отже, під час визначення стратегічних пріоритетів державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні потрібно враховувати сучасні виклики глобальної конкурентної боротьби. Це високий рівень залежності вітчизняної економіки від глобальної стабільності, відсутності глибоких потрясінь, політичних, фінансово-економічних, демографічних та інших криз. Така теза також аргументована високим рівнем сировинного експорту та продукції з низьким рівнем доданої вартості, за рахунок чого еластичність вітчизняного експорту детермінована (1) світовими цінами на сировинні товари, (2) цінами на аналогічну продукцію виробників із інших країн-конкурентів, (3) попитом на сировинні товари в загальносвітовому масштабі. Відповідно, в умовах світової кризи зменшуються обсяги виробництва у провідних економіках світу, а це призводить і до зниження ціни й попиту на більшу частку продукції вітчизняного експорту. Наслідками є зменшення обсягу ВВП, надходжень валютної виручки, скорочення зайнятості, зниження доходів населення, звуження внутрішнього ринку і ще більший економічний спад (порівняно з країнами з високими показниками інноваційно-економічного розвитку).

Закономірною умовою послаблення залежності національної економіки від глобальних викликів і загроз є (1) зростання рівня інноваційності виробництва та збільшення частки високотехнологічної продукції в структурі вітчизняного експорту, а також (2) зменшення рівня імпортозалежності вітчизняної економіки та посилення перешкод експансії на внутрішній ринок України продукції (послуг) імпорту. Висока імпортозалежність, яка нарощувалася з початку 2000-х років (за 2005-2019 рр. частка непродовольчих товарів, виготовлених за межами України, у структурі роздрібного товарообороту зменшилася на понад 20 в. п., до 32,0 %), більшою мірою зумовлена спадом вітчизняного виробництва. Відповідно, продукція імпорту, часто невисокої якості, заповнила прогалини, які утворилися на внутрішньому ринку.

Зросла експансія й високотехнологічних товарів (послуг) у зв'язку з розвитком сектору цифровізації економіки. Тому під час формування державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні важливо забезпечити відновлення потужності внутрішнього виробництва на засадах інновацій та технологічності, а також розвивати сегмент інформаційної

економіки у проекції активізації програм співпраці підприємств реального сектору економіки, сфери науки та освіти, IT-сфери.

Не менш важливим викликом глобальної конкуренції сьогодення є вплив міжнародних фінансових організацій, зокрема Міжнародного валютного фонду, на тенденції, що відбуваються у підприємницькому секторі. Україна об'єктивно залежна від запозичень цієї організації, передусім для уникнення дефолту, пов'язаного з необхідністю обслуговування та погашення боргових зобов'язань держави. Але подальше отримання траншів МВФ без належних структурних змін, особливо в частині розвитку внутрішнього виробництва на засадах інноваційно-технологічної конкурентоспроможності, лише ускладнюватиме ситуацію, призводитиме до наростання боргів. Так, є всі підстави стверджувати про те, що запозичення з боку МВФ використовуються як прихований інструмент пригнічення економіки, обтяження її борговими зобов'язаннями для послаблення потенціалу технологічної модернізації економіки зі створення передумов для відновлення соціально-економічного зростання.

Сучасні ринкові та соціально-економічні турбулентності, зокрема військові та політичні конфлікти, фінансово-економічні кризи, міграційні процеси впливають на ефективність реалізації інноваційного потенціалу підприємств в Україні. Якість людського потенціалу безпосередньо позначається на інтелектуально-кадровому забезпеченні розвитку підприємств – головному (поряд із фінансами та інвестиціями) ресурсі інноваційної діяльності, створення і впровадження технологічних інновацій.

Наслідком-викликом державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні є також критичні диспропорції просторового розвитку, які мають два взаємопов'язаних аспекти: (1) критичне нарощування регіональних диспропорцій соціально-економічного розвитку, (2) інноваційно-технологічна дивергенція розвитку України з країнами ЄС та світовими лідерами-виробниками інновацій.

Ідентифіковані чинники державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні тісно корелюють зі складовими забезпечення технологічної конкурентоспроможності національної економіки – технологічний розвиток, інноваційна активність та ефективність, інтелектуальний потенціал, інфраструктурна підтримка, ресурсне забезпечення та умови формування середовища інноваційного розвитку. Так, для економіки України характерними стали: незорієнтованість підприємств на залучення і впровадження передових технологій та створення нових сучасних виробництв із високим рівнем доданої вартості; монополізація ринків, що призводить до нівелювання інноваційного чинника конкурентоспроможності бізнесу; нерозвиненість ринку інтелектуальної власності та системи відносин, яка б стимулювала нарощування інтелектуального

капіталу; відсутність повноцінного інфраструктурного забезпечення інноваційно-технологічної діяльності; обмеженість фінансово-інвестиційного, матеріально-технічного, технологічного, інтелектуально-кадрового та інших важливих складових ресурсного забезпечення інноваційного розвитку; несформованість конкурентного середовища, високий рівень трансакційних та трансформаційних витрат, які пригнічують інноваційно-технологічну активність, скеровуючи капітал у більш примітивні форми комерції.

Окреслені системні перешкоди якісних структурних зрушень у проекції реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні варто зацентувати при розробці стратегічних програм інноваційного розвитку національної економіки. Активізація технологічного розвитку економіки є ключовим стратегічним пріоритетом, який можна реалізувати, збільшивши чисельність створених, впроваджених і використовуваних передових технологій (у т. ч. інформаційних), а також їх частки в загальному обсязі використовуваних суб'єктами господарської діяльності технологічних процесів, частки прогресивних технологій у загальній кількості технологічних процесів.

Очевидно, що досягнення цього пріоритету державної політики корелює зі зміцненням інноваційної конкурентоспроможності національної економіки України, оскільки, чим більша кількість суб'єктів базових видів економічної діяльності використовуватиме сучасні технології, тим вищою буде технологічна активність в економіці (рис. 1).

За умови, що підприємствами робиться ухил в бік упровадження сучасних і прогресивних технологій, зростання їх ролі у внутрішніх і зовнішніх бізнес-процесах, це у підсумку позитивно позначатиметься на забезпеченні технологічного розвитку як компоненти інноваційної конкурентоспроможності національної економіки. Стратегічним пріоритетом державної політики реалізації потенціалу інноваційно-технологічного розвитку підприємств в Україні є також зростання загального рівня інноваційної активності в економіці України. Зокрема, це збільшення частки підприємств, які створюють та впроваджують інновації, у загальній кількості суб'єктів господарювання, підвищення рівня інноваційної активності в сегменті малих та середніх підприємств, створення нових інноваційно активних та інноваційно орієнтованих підприємств, нарощування обсягів виробництва інноваційної продукції та продукції, у виробництві якої застосовуються технологічні інновації, збільшення частки інноваційної продукції в загальних обсягах виробництва, збуту та експорту продукції.

Інноваційний розвиток має орієнтуватися на створення і впровадження нових сучасних прогресивних технологій за двома ключовими напрямками: 1) нові галузі економіки та галузі, формування і

розвиток яких очікується в найближчій перспективі; 2) нові технології та технологічні рішення, які вже зараз визначають ступінь технологічного укладу економіки та над розробкою яких працюють дослідники і які визначатимуть рівень науково-технологічного розвитку країни.

Інноваційний розвиток задає загальний фон науково-дослідної та інноваційної діяльності, рівня та масштабів її затребуваності суб'єктами реального сектору економіки, готовність не лише підприємств, а й суспільства в цілому орієнтуватися на інновації та їх внесок у ключові результати господарювання – додану вартість, ефективність, конкурентоспроможність тощо. Всеохоплююча інноваційна активність – безпосередній шлях до розвитку й забезпечення конкурентоспроможності економіки на інноваційній основі, зміцнення потенціалу створення нових технологій у різних галузях науки, сферах суспільного життя, видах економічної діяльності, сферах задоволення споживчого попиту та попиту на продукцію виробничого призначення.

Формування в Україні конкурентного ринку інтелектуальної власності є не менш важливим стратегічним завданням державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні. Як показує досвід країн із високим рівнем розвитку сфери інтелектуальної власності, конкуренція на ринку інтелектуальної власності є провідним чинником розвитку національної економіки та інноваційної системи. Так, у сфері інтелектуальної власності для України характерна низка гострих проблем, передусім у питаннях охорони та захисту прав на об'єкти інтелектуальної власності: відсутні базові елементи ринку, немає прозорої системи попиту і пропозиції об'єктів, платформ комунікацій, формування ціни, врегулювання інших аспектів правових та комерційних відносин між продавцями та покупцями, практично відсутня сфера посередництва. Наслідками цих недоліків є: виведення об'єктів інтелектуальної власності за кордон (де вище попит на розробки з боку бізнесу та захищеність прав, кращі і прозоріші умови комерціалізації) та деінтелектуалізація економіки України; купівля/продаж прав без оформлення відповідних угод і, відповідно, сплати податкових платежів; відсутність системи обліку та моніторингу (крім тих, що офіційно реєструються) прав на об'єкти інтелектуальної власності юридичних та фізичних осіб. виправлення цієї ситуації дасть змогу істотно підсилити інтелектуальний потенціал національної економіки як компоненти її інноваційної конкурентоспроможності, але потребує досягнення стратегічного пріоритету державної політики в цій сфері, орієнтованого на забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного ринку інтелектуальної власності.

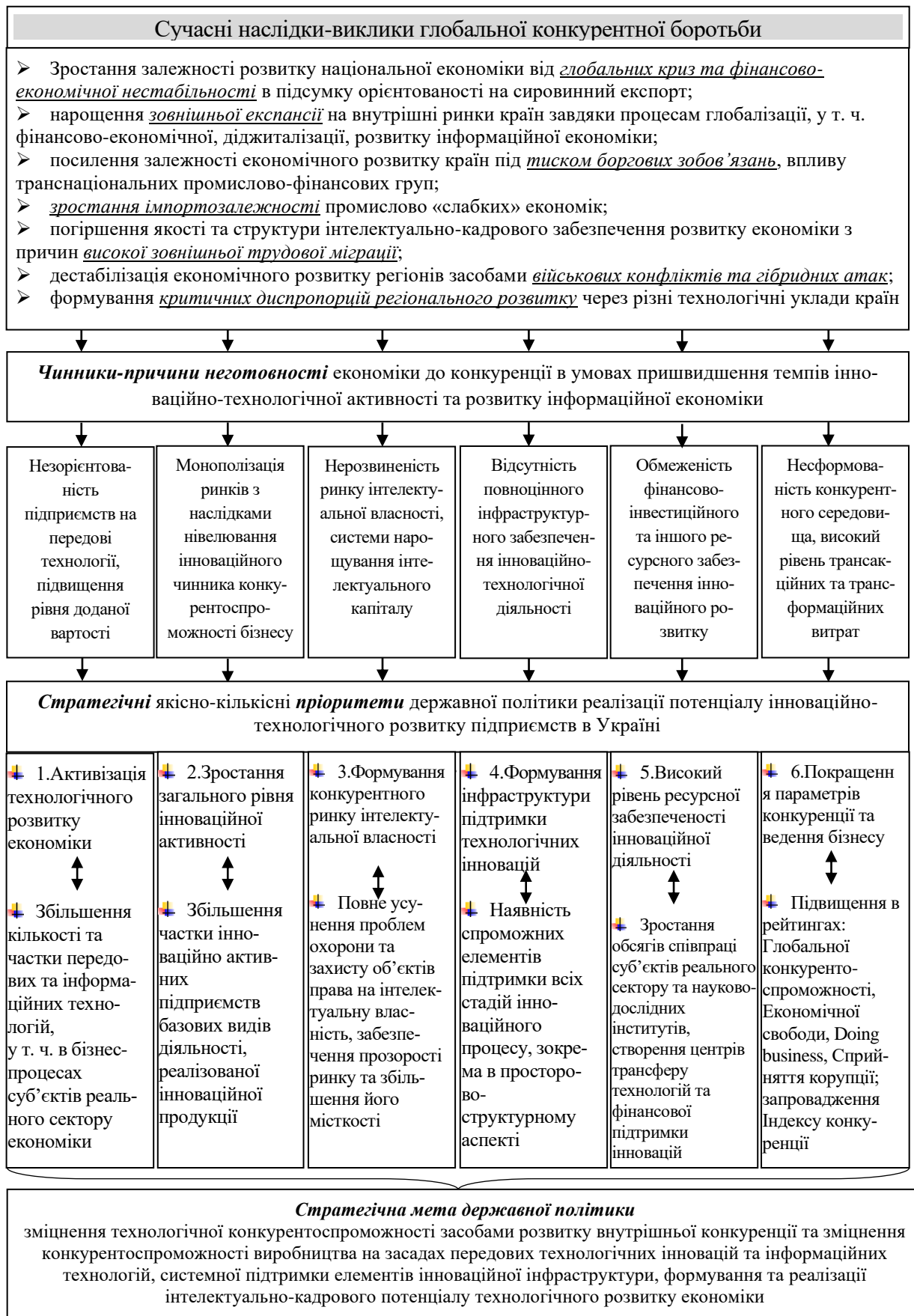

Рис. 1. Виклики, чинники, стратегічна мета та пріоритети державної політики реалізації потенціалу інноваційно-технологічного розвитку підприємств в Україні (авторська розробка)

Впровадження сучасних технологій – це процес капіталомісткий та організаційно складний. Це високі витрати на придбання технологій (прав на технології), оформлення прав на них, у тому числі патентування, значні часові втрати та інвестиції на розробку, апробацію та впровадження технологій, інформаційно-консультаційну підтримку пошуку потрібних технологічних рішень та інвестиційного проектування, залучення необхідного кадрового забезпечення (для здійснення досліджень і їхнього впровадження у виробництво та бізнес-процеси), послуги, пов’язані з експертизою технологій, технологічних проектів, погодженнями нових технологій та/чи взірців продукції в органах стандартизації та сертифікації.

Для України характерною та достатньо гострою стала проблема з ресурсним забезпеченням інноваційної діяльності підприємств. Вирішення цієї проблеми інструментом розвитку інноваційної інфраструктури можливе лише частково та, скоріш, у довгостроковому періоді. Іншим методом є реалізація державної політики, орієнтованої на розвиток процесів співпраці та кооперації між інноваційно активними підприємствами. Так, для залучення висококваліфікованих та спеціалізованих науково-дослідних кадрів підприємства, що планують реалізувати технологічні проекти, можуть розвивати співробітництво з науково-дослідними структурами; для пошуку й апробації потрібних технологій – із центрами трансферу технологій; для залучення фінансування та інвестицій – з фондами фінансової підтримки інновацій та технологій; для отримання послуг у сфері інформаційних технологій – з ІТ-фірмами.

Держава не повинна створювати преференцій для співпраці різних суб’єктів, однак має бути

зацікавлена в підготовці та реалізації технологічних проектів, в яких спільно братимуть участь як підприємства, так і суб’єкти-елементи технологічної інфраструктури. Відтак у вітчизняне законодавство, яке регламентує науково-технологічну діяльність (Закони України “Про наукову і науково-технічну діяльність”, “Про індустріальні парки”), потрібно внести доповнення на предмет введення поняття науково-технологічного або інноваційно-технологічного проекту як проекту, який реалізується за участі відповідних елементів науково-дослідної та інноваційно-технологічної інфраструктури. Формою підтримки такого проекту можуть бути податкові канікули (наприклад, відсутність податку на прибуток протягом 5 років). Визначений пріоритет стосується покращання параметрів конкуренції та ведення бізнесу, оскільки в умовах монополізації ринків та господарських ресурсів економічні агенти об’єктивно не зацікавлені у здійсненні технологічної діяльності. Вони мають ринки збуту стандартної продукції та практично без конкуренції здійснюють її виробництво і збут.

Державна політика реалізації потенціалу інноваційно-технологічного розвитку підприємств в Україні має бути узгоджена з управлінським інструментарієм у проекції компонент технологічної конкурентоспроможності національної економіки (табл. 1).

Прикладне значення запропонованого підходу полягає в забезпеченні сфокусованості державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні у проекції чітко визначених стратегічних пріоритетів із управлінськими інструментами.

Таблиця 1

Матриця формування пріоритетів державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні (авторська розробка)

Напрямок державної політики	Складові інноваційної конкурентоспроможності					
	Технологічний розвиток	Інноваційна активність та ефективність	Інтелектуальний потенціал	Інфраструктурна підтримка	Ресурсне забезпечення	Середовище технологічного розвитку
Управління технологічною конкурентоспроможністю	+	+	+	+	+	+
Підвищення інвестиційної привабливості технологічного сектору	+	+			+	+
Розвиток комунікацій та кооперації у технологічній сфері	+	+			+	
Становлення інфраструктури та середовища технологічної конкурентоспроможності		+		+		+
Підготовка кадрів та формування інтелектуального капіталу			+		+	
Активізація міжнародної співпраці та інтеграції	+	+	+	+		

Джерело: авторська розробка

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Державна політика реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні формується в умовах сучасних викликів глобальної конкуренції, принциповими особливостями яких є: вплив глобальних криз та фінансово-економічної нестабільності; нарощення зовнішньої експансії завдяки процесам глобалізації, розвитку інформаційної економіки; тиск боргових зобов'язань країни; зростання імпортозалежності; висока зовнішня трудова міграційна активність; дестабілізація економічного розвитку через військову агресію РФ проти України, інші гібридні атаки; критичні диспропорції просторового розвитку.

Формування ефективної державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні повинно також орієнтуватися на нівелювання чинників неготовності економіки до конкуренції в умовах пришвидшення темпів інноваційно-технологічної активності та розвитку інформаційної економіки. Стратегічною метою державної політики реалізації потенціалу інноваційного розвитку підприємств в Україні визначено зміцнення зовнішньої та внутрішньої технологічної конкурентоспроможності економіки засобами розвитку внутрішньої конкуренції та зміцнення конкурентоспроможності виробництва на засадах передових технологічних інновацій та інформаційних технологій, системної підтримки елементів інноваційної інфраструктури, формування та реалізації інтелектуально-кадрового потенціалу технологічного розвитку економіки. На реалізацію цієї мети спрямовані стратегічні пріоритети державної політики – активізація технологічного розвитку економіки, зростання загального рівня інноваційної активності, формування конкурентного ринку інтелектуальної власності, розвиток інфраструктури підтримки технологічних інновацій, поліпшення ресурсної забезпеченості інноваційної діяльності, поліпшення параметрів конкуренції та ведення бізнесу. Напрямом подальших досліджень є формування інституціонального середовища забезпечення інноваційного розвитку підприємства та посилення технологічної конкурентоспроможності національної економіки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Kutsyk P., Lupak R., Kutsyk V., Prot-sykevych A. State Policy of the Investment Processes Development on the Market of IT Services: Analytical and Strategic Aspects of Implementation in Ukraine. *Economic Annals-XXI*. 2020. №182 (3-4). Pp. 64-76.
2. Vasylytsiv T., Mulska O., Panchenko V., Kohut M., Zaychenko V., Levytska O. Technologization processes and social and economic growth: modeling the impact and priorities for strengthening the technological competitiveness of the economy. *Regional Science Inquiry*. 2021. №13(1). Pp. 117-134.
3. Vasylytsiv T. G., Mulska O. P., Levytska O. O., Lupak R. L., Semak B. B., Shtets T. F. Factors of the Development of Ukraine's Digital

Economy: Identification and Evaluation. *Science and innovation*. 2022. № 18(2). Pp. 44-58.

4. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Городня Т. А. Економічні аспекти диверсифікації підприємства з використанням інноваційних інвестицій. *Інтелект XXI*. 2017. № 1. С. 52-57.

5. Давимука С. А., Федулова Л. І. *Креативний сектор економіки: досвід та напрями розбудови* : монографія / ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України”. Львів, 2017. 528 с. URL: <http://ird.gov.ua/irdp/p20170702.pdf>.

6. Лещух І. В., Патицька Х. О. Інноваційний потенціал регіонів України в контексті формування стратегій смарт-спеціалізації: наукова доповідь / ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України”. Львів, 2020. 99 с.

7. Куцик В. І., Лупак Р. Л., Годованюк М. А. Інструменти підвищення ефективності управління формуванням та використанням прибутку в цілях капіталізації підприємства. *Бізнес Інформ*. 2017. № 1. С. 167-171.

8. Марченко В. Система управління інноваційним потенціалом на промислових підприємствах. *Економічний вісник НТУУ “Київський політехнічний інститут”*. 2017. № 14.

9. Міценко Н. Г., Літвінов О. С. Управління розвитком інтелектуального капіталу підприємства з орієнтацією на цілі, можливості, ефективність та інноваційність. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2020. № 6 (288). С. 134-139.

10. Олійник Л. В. Управління інноваційним розвитком підприємства на основі формування інноваційних програм. *Економіка і організація управління*. 2017. № 3. С. 51-59.

11. Пилипенко О. С. Забезпечення розвитку інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств на основі використання нових бізнес-моделей. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 12. Ч. 2. С. 87-89.

12. Смесова В. Л., Іщенко І. О. Інновації як основа підвищення якості продукції та забезпечення конкурентоспроможності підприємства. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент*. 2020. № 43. С. 76-82.

13. Федулова Л. І. Інноваційний механізм модернізації публічного управління в Україні. *Економічний вісник університету*. 2019. № 41. С. 83-89.

REFERENCES

1. Kutsyk P., Lupak R., Kutsyk V. and Prot-sykevych A. (2020), State Policy of the Investment Processes Development on the Market of IT Services: Analytical and Strategic Aspects of Implementation in Ukraine, *Economic Annals-XXI*, 182 (3-4), s. 64-76.

2. Vasylytsiv T., Mulska O., Panchenko V., Kohut M., Zaychenko V. and Levytska O. (2021), Technologization processes and social and economic growth: modeling the impact and priorities for strengthening the technological competitiveness of the economy, *Regional Science Inquiry*, 13(1), s. 117-134.
3. Vasylytsiv, T. G., Mulska, O. P., Levytska, O. O., Lupak, R. L., Semak, B. B. and Shtets, T. F. (2022), Factors of the Development of Ukraine's Digital Economy: Identification and Evaluation, *Science and innovation*, 18(2), s. 44-58.
4. Vasylytsiv, T. H., Lupak, R. L. and Horodnia, T. A. (2017), Ekonomichni aspekty dyversyfikatsii pidpriemstva z vykorystanniam innovatsiinykh investytsii, *Intelekt XXI*, 1, s. 52-57.
5. Davymuka, S. A. and Fedulova, L. I. (2017), Kreatyvnyi sektor ekonomiky: dosvid ta napriamy rozbudovy, Lviv, DU "Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy", 528 s., available at: <http://ird.gov.ua/ird/p20170702.pdf>
6. Leshchukh, I. V. and Patytska, Kh. O. (2020), Innovatsiinyi potentsial rehioniv Ukrainy v konteksti formuvannia stratehii smart-spetsializatsii, Lviv, DU "Instytut rehionalnykh doslidzhen imeni M. I. Dolishnoho NAN Ukrainy", 99 s.
7. Kutsyk, V. I., Lupak, R. L. and Hodovaniuk, M. A. (2017), Instrumenty pidvyshchennia efektyvnosti upravlinnia formuvanniam ta vykorystanniam prybutku v tsiliakh kapitalizatsii pidpriemstva, *Biznes Inform*, 1, s. 167-171.
8. Marchenko, V. (2017), Systema upravlinnia innovatsiinykh potentsialom na promyslovykh pidpriemstvakh, *Ekonomichni visnyk NTUU "Kyivskiy politekhnichnyi instytut"*, 14.
9. Mitsenko, N. H. and Litvinov, O. S. (2020), Upravlinnia rozvytkom intelektualnoho kapitalu pidpriemstva z oriantatsiieiu na tsili, mozhlyvosti, efektyvnist ta innovatsiinst, *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu*, 6 (288), s. 134-139.
10. Oliinyk, L. V. (2017), Upravlinnia innovatsiinykh rozvytkom pidpriemstva na osnovi formuvannia innovatsiinykh prohram, *Ekonomika i orhanizatsiia upravlinnia*, 3, s. 51-59.
11. Pylypenko, O. S. (2017), Zabezpechennia rozvytku innovatsiinoho potentsialu vitchyznianskykh pidpriemstv na osnovi vykorystannia novykh biznes-modelei. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, 2 (2), s. 87-89.
12. Smiesova, V. L. and Ishchenko, I. O. (2020), Innovatsii yak osnova pidvyshchennia yakosti produktsii ta zabezpechennia konkurentospromozhnosti pidpriemstva, *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*, 43, s. 76-82.
13. Fedulova, L. I. (2019), Innovatsiinyi mekhanizm modernizatsii publicjnoho upravlinnia v Ukraini, *Ekonomichni visnyk universytetu*, 41, s. 83-89.

Стаття надійшла до редакції 27 жовтня 2022 року